

BİLİNÇALTINA DAYALI ETNİK KÜFÜRLER

Mustafa Şenel*

Özet

Türkiye, Asya ve Avrupa arasında ekonomik, siyasî, kültürel bir köprü, komşu ülkeleriyle devamlı etkileşim halinde olan bir ülkedir. Yunanistan, Rusya, Ermenistan, Azerbaycan, Suriye, İran, Irak gibi komşularımızla olan ilişkilerimiz yüzyıllar boyunca sürmüştür; sosyo-kültürel alışverişlerimiz neticesinde halk kültüründeki söyleyişler hatta dilbilimsel söylemler de etkilenmiştir.

Bu çalışmamızda, bölgelere göre halkın sınırdışlarıyla geçmişte yaşamış oldukları savaş, göç, istila, gibi toplumsal çalkantılar karşısında içlerindeki acıyı, öfkeyi ve zulmü yaşatan ifadeler, “etnik” olarak adlandırmıştır. Örneğin, yıllarca Ermeni zulmüne uğrayan Doğu ve Güneydoğu Bölgesi halkı, olumsuz veya kötü bir davranış sergileyen kişiye “Ermeni” diye küfür eder; onun bu olumsuz veya kötü davranışını dile getirmeye çalışır. Yine Karadeniz Bölgesi’nde “Rum tohumu” diyerek küfür eden bir kişi, o bölgede Rum zulmünü gören, yaşayan, işiten daha doğrusu o zulümleri “Millî Bilinç Altı”na atan kişidir. Çalışmamızda buna benzer bölgesel etnik küfürler derlenmiş; bu küfürler dilbilimsel açıdan incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilinçaltı, Küfür, Etnik Küfür

Abstract

Turkey is a country which is economic, cultural and political bridge between Asia and Europe. Our country has permanent communication with its neighbours like Greece, Russia, Armenia, Azerbaijan, Syria, Iraq and as a result of this socio-cultural interaction, way of speaking and linguistic expression is influenced in culture.

In our study, the expressions related with the past experiences of people called ethnic. For example; the people of East and South-east region who were tyrannized by Armenians over years curse by saying “ Armenia” to people to behaves violently. In this study, regional ethnic swearwords are collected and examined linguistically.

Keywords: Subconscious, ethnic, swearwords, curse

İnsanların öfke, korku, endişe ve hayal kırıklığı gibi duygularını ifade etmek ve karşısındaki insanları incitmek için kullandığı kelimeler küfür¹: “a. 1. Sövmek, sövmek için söylenen söz, sövgü” olarak adlandırılır. Sadece kişisel duygular değil bazen toplumsal tepkiler de küfür tanımlaması içerisinde yer

* Yrd. Doç. Dr. Kafkas Üniv, Fen-Edb. Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-KARS. mustafasenel@hotmail.com.

¹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 04.10.2011

alabilir. Toplumların geçmişte komşularıyla yaşamış olduğu olayların bunda etkisi olduğu muhakkaktır. Yüzyıllar boyu süren bu etkileşim, siyasi ve ticari alanlarda olduğu kadar sosyo-kültürel alanda da kendini göstermiştir. Coğrafi konum itibarıyla tarih boyunca pek çok milletle etkileşim içerisine girmiş olan Türkler, komşularıyla yaşadığı çok sayıda acı olayı toplumsal hafızasında (bilinçaltında) toplayarak küfürlerle de olsa zaman zaman hep hatırlamıştır.

Bilinçaltı tümüyle ruhsal organın bir işlevi, aynı zamanda ruhsal hayatta en güçlü etken konumundadır. Bir insanın devinim çizgisini biçimlendiren, yaşam planını oluşturan güçleri burada aramak gerekir.² Bu açıdan olayların yorumu ve çözümlenmesi yapılırken tarihsel gelişim çizgisinin de göz önüne alınması gerekir. Toplumsal olaylar temelden itibaren bir süreç içinde gelişir.³ Günümüz toplumunun geçmişini anlamanın en önemli araçlarından biri de bilinçaltında saklı tutulan “etnik küfür”lerdir. Etniklik, sosyal bir grubun ırk, dil veya milli kimliğidir. Bu kavramı kendi ulusal varlığını gösteren bir soy ve bu soya ait bir dille o soyun bütünlüğünü ve sürekliliğini ifade eden tarihi kuşatır. Etnik kimlik ise, bir toplumda yaygın olan kültür unsurlarının farklı özellikler taşımasıyla ortaya çıkmaktadır.⁴ Geçmişteki yaşantılar öylesine dayanılmaz şekilde gerginleşmiştir ki, nefret, umutsuzluk ve acının verdiği etkiyle insanlar, gerekli olan yargı ve anlatma gücünü bazen kalıplarda bulmuştur.

Geçmişin anlaşılması, toplumsal bağlamda kendimizi anlamayı, yani sosyolojik bir hayal gücünü gerektirir. Sosyolojik hayal gücü ile içinde yaşadığımız toplum ve kendimiz arasındaki ilişkiyi daha iyi görebiliriz. Bizler bir açıdan toplumun ve içinde yaşadığımız tarihsel süreçlerin ürünleriyiz. Fakat aynı zamanda tarihi yapan insanlarız.⁵ Üstelik Sosyoloji güçlü veya zayıf kişilerin tarihsel gelişme üzerine önemli etkilerinin olduğunu inkâr etmez.⁶ Bu bakımdan bir dizi sosyal sürecin bileşkesi olan kültür, bir milletin hayat tarzını ifade ederken, tarih sahnesine çıkışından günümüze kadar elde ettiği birikimleri de gözler önüne sermektedir. Bu birikimler toplumsal olgularımızı oluştururken ne tarafa doğru yönlendirildiğimizi anlama açısından da oldukça önemlidir. Zira bugünün hayatı, dünün kültür birikimidir.⁷ Toplum olarak köklü bir geçmişe sahip olmamız bu birikimi giderek artırmıştır. Bu sebeple kültür birikimimiz bir hayli yüklüdür.

² Alfred Adler, *İnsanı Tanıma Sanatı* (çev.Kamuran Şipal), İstanbul: Say Yay., 1997, s.118.

³ Orhan Türkdoğan, *Osmanlıdan Günümüze Türk Toplum Yapısı*, İstanbul: Çamlıca Yay., 2004, s.747.

⁴ <http://sedefinkalemi.blogspot.com> (03 temmuz 2008)

⁵ Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji (Temeller/ Kavramlar/ Kuramlar)*, Bursa: Ekin Yay., 2009, s.6.

⁶ Stephen Cole, *Sosyolojik Düşünme Yöntemi* (çev.Bekir Demirkol), Ankara: Vadi Yay., 1999, s.35.

⁷ http://www.historicalsense.com/Archive/Fener64_1.htm, 27.6.2008

Günümüzde yerli, yabancı bütün tarihçiler Türklerin, Türk diye anılmaya başlanmadan çok önce tarih sahnesinde yerlerini aldıklarını kabul etmişlerdir. Sadece “çok önce” deyimiyle belirtilmek istenen zaman süresi, bir tarihçiden diğerine değişmektedir. Bu da Türklerin tarihe imzalarını atmaya başlamalarının, kendi anayurtlarında yaşadıkları devirlerde değil de, o yurttan göçtükten sonra gittikleri ülkelerde başlamış olmasıdır.⁸

Aslında “insan düşüncesi” soyut bir kavramdır, ama kişinin oluşmasının koşullarına, dış etki ve önerilerine tümüyle açıktır. Zaten bu açıklık o düşünce yapısının gelişmesiyle doğru orantılı olarak artar. Bu çalışmamızda mümkün olduğu kadar “tarafsız” olunmaya çalışılmıştır. Ancak sosyal bilimlerden herhangi birini yapmaya çalışan birinin “tarafı” olması belki onun bilimselliğini zedeler ama “tam tarafsız” da olamaz. Bu olamazlık, insan düşünce ve kişiliğinden geldiği gibi, sosyal bilimin yapısından da kaynaklanmaktadır.⁹

Her toplum sosyal bir bütündür. Bu bütünün parçaları kimi zaman birbirlerini tamamlayarak kimi zaman da birbirleri arasında zıtlıklar yaratarak tarihsel akışın meydana gelmesine neden olur.¹⁰ Millet temelli toplumsal ve kültürel tasarımlarda tarihin belli olay, olgu ve aktörleri unutulurken, belli olay, olgu ve aktörleri de özel bir hatırlanmaya tabii tutulmaktadır.¹¹ Bugün bir Fransız kahvaltısı yiyeceği olan ‘kruasan’ adlı hilal şeklindeki çörek buna en güzel örnektir. Viyana Kuşatması’nın başarısızlığından sonra o kentin fırıncıları, Osmanlı’yı temsil eden hilal şeklinde çörekler yapmışlar ve bir bakıma ağızlarında hilal şeklindeki çöreklerle Osmanlı’yı çiğnemişlerdir.¹²

Sözel tarih, sıradan insanın yaşadıklarını, tanık olduklarını, çevresinden işittiklerini, çevresindekilere aktarması, dolayısıyla geçmişin hatırlanarak yeniden yaşanma sürecidir. Sözlü anlatımlarda toplum bilincini destekleyen ve birlik ruhunu pekiştiren özellikler vardır; çünkü “ortak bir tarih” yaşamak aynı zamanda ortak bir akla mensup olmak, yani aynı kimliği taşımak anlamına da gelir. Yaşanmış geçmişin tanıklıkları, bir sonraki kuşak için yönlendirici özellikler gösterir. Yaşanan her olay, yaşayanlar, tanık olanlar ya da bu olayı çeşitli yollardan işitenler, öğrenenler tarafından farklı algılanıp farklı değerlendirilebilir. Yaşanan olayın dillendirilmesi, yansıtılması açısından bu değerlendirmeler, halk kültüründe muhtelif türde yapı/ürün olarak ortaya çıkar. Sözelimi yaşanmış bu olay, çevrede ibret alınması için anlatıla gelen hikâye olabilir. Derin bir üzüntüye sebep olan bir olay olarak ağıtlaşabilir ve yaşananları kuşaklararası aktararak günümüze kadar gelebilir. Ya da asıl niteliklerinden uzaklaşarak bir efsane şekline dönüşebilir. Sözlü ortam kaynağı, hangi biçim içinde ifade ediliyorsa

⁸ Kamuran Gürün, *Türkler ve Türk Devletleri Tarihi*, Ankara: Bilgi Yay., 1984, s.19.

⁹ Toktamış Ateş, *Osmanlı Toplumunun Siyasal Yapısı*, Ankara: Ümit Yay., 1996, s.14.

¹⁰ Ateş, a.g.e., s.134

¹¹ http://www.historicalsense.com/Archive/Fener64_1.htm, 27.6.2008

¹² Özcan Başkan, *Bildirişim (İnsan-Dili ve Ötesi)*, İstanbul: Multilingual Yay., 2003, s.17.

edilsin, zaman içinde geçip geldiği yüzyılların bilgisini, tarihî olgu ve eylemlerini sınırsız sayıda yeniden düzenleyerek gelen veya kayda geçiren bir sözel belge niteliği gösterir.¹³ Dolayısıyla bütün kültürler önce sözellik aşamasından geçer ve kültürel kimliğin oluşmasında ve devamlılığında aslı fonksiyonlar üstlenen halk kültürü ürünleri ile birleşir. Ve toplumun üyeleri, değer, inanç, ölçü ve dünya görüşlerini sözlü gelenek yoluyla dile getirir. Bunlar fertlerin gönüllü ve ortak kabulleriyle oluşmaktadır.¹⁴

Belirli bir bağlamda kullanılan bazı ifadeler belli bir tonlama ile söylendiğinde hakaret ima edebilir. Bu bağlamda kullanılan kelimeler toplumun yaşamış olduğu tarihi ve kültürel ilişkileri nedeniyle hakaret anlamıyla algılanmaktadır. Bağlamın dışında kullanımlarda ise bu kelimeler hakaret ve küfür ifadeleri değildir. Benzeri kullanımlar her dilde bulunur, ancak bu tip kelimeler toplumdan topluma, hakaret ve küfür nitelikleri içinde geçtikleri bağlama göre değişir.¹⁵

Söylenen küfürler ve hakaretler muhatabının fiziksel, zihinsel, sosyal (etnik, sınıfsal, ideolojik, cinsel, vb.) yönlerini hedef alabilir. Bu tip kullanımlar bireysel özellikler ve sosyal özellikler olarak ikiye ayrıldığında şöyle bir tasnif yapılabilir:

A. Bireysel özellikleri hedef alan hakaretler:

1. Fiziksel özellikler ve rahatsızlıklar
2. Zihinsel özellikler

B. Sosyal özellikleri hedef alan hakaretler:

1. Etnik, dini
2. İdeolojik
3. Sınıfsal¹⁶

Milli tarihimizin en önemli olaylarından birisi bugün üzerinde yaşamakta olduğumuz Anadolu'nun Türkiye haline getirilmesi ve dünya tarihinde çok önemli ve etken roller oynayan bağımsız bir Türk Devleti'nin kurulmuş olmasıdır.¹⁷ Bu süreç içerisinde çok gergin, çok incitici, adaleti çok yargılayıcı günler yaşayan Karanlığın torununa "Ermeni Dığası" diye kızarken, Trabzonlu ninem "Rum Kırmacı", İzmirli ninem "Yunan Asması", Çukurovalı ninem "Ermeni Tohumu", Urfalı ninem ise "Ermeni Dölü" diye kızmaktadır. Kendi politik anlayışını yeni yetişen kuşaklara benimsetmek

¹³ Mustafa Sever, "Toplumsal Bellek ve Geleneksel Eylem Bağlamında Bir Sözel Tarih Metninin Değerlendirilmesi", *Millî Folklor*, XX/77 (2008), s.61-68.

¹⁴ İsmail Görkem, *Halk Hikâyeleri Araştırmaları*, Ankara 2000, s.4.

¹⁵ Hilal Oytun Altun, "Hakaret Anlamı Olmayan Kelimelerin Hakaret Amaçlı Kullanımı", *Acta Turcica: Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Online Thematic Journal of Turkic Studies*, 1, 2/1, Temmuz 2009, s. 1.

¹⁶ Oytun, *a.g.m.*, s.2

¹⁷ Yaşar Yücel, Ali Sevim, *Türkiye Tarihi I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1995, s.XI.

isteyen dedem de “Ermeni Bozması, Uris Tohumu, Yunan Gavuru, Ermeni Türemesi” diye ardi ardına tüm bu etnik küfürlerini sıralamaktadır.

Bu ifadelerin en bariz işlevi geçmişte yaşanmış olan savaşlar ve sosyal çöküntülerin belleklerde bıraktığı izdir. Bu savaşlarda toprak, devlet, kimlik, iktidar kaybedilmiş ya da kazanılmış olabilir. Ancak bu yeniden hatırlama, seçicilik içinde bulunulan bazı olumsuz şartların da etkisi ile bilinçlerde tarihin yeniden inşa edilmeye başlamasını sağlamaktadır. Bu durum, toplumsal hafızanın yeniden canlanmasına çok önemli katkılarda bulunmaktadır.¹⁸ Dede ile torun arasındaki uçurum, tespit ettiğimiz bilinçaltında saklı tutulan aşağıdaki ifadeler ile kapanacaktır kanısındayız.

Bu anlamda sınırları vizesiz aşamayan toplumlar, kapıda duran kanlı monarşi de olsa, güdümlü diktatörlük de olsa içeri girebilmektedirler. Dolayısıyla toplumsal olmayan bir belleğin olmadığı neticesi bizi geleneksel ve sözel bir kültürel aktarımın söz konusu olduğu ilk dönemlere götürmektedir. Yazının icadına kadar insanlık, ürettiği kültürel belleğini çeşitli şekillerde paylaşmanın arayışını sürdürmüştür. Nine ve dedelerimiz de hiçbir zaman sözlerinin uçup gitmesini istememiş, yazının icadında bile yazının taşıyıcı unsurlarının alttan alta zamana karşı direncini oluşturmuşlardır. Çok daha sonra mürekkebin uçup gitmemesi için geliştirdiği yöntemlerin bile onların sözlerinin geleceğe taşınmasında binlerce yıl sürecek arayıştan daha az etkili olduğunu düşünebilmekteyiz.¹⁹ Artık toplumlar için top ve barut varsa “etnik küfür” de vardır. Üstelik bunun için somut bir taşıyıcının olması da şart değildir. Acılarımızı paylaşmanın olanakları ve kızgınlıklarımız giderek artarken bunu paylaşma duyarlılığımız da aynı oranda artmaktadır. Tüm bunlar unutulmuş gibi görülebilir. Ancak toplumumuza acı veren anılar, bilinçten uzaklaştırılarak bilinçdışıya atılmıştır. Ve en küçük bir kızgınlık anında kendini göstermektedir. Çünkü yaşananlar iyisiyle kötüsüyle hem o toplumun, hem de insanlık tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır.²⁰

Genelde ifade etmeye çalıştığımız, unutkan tavrın gerisinde bir yerlerde, yaşanmış olayların ve düşmanlıkların aslında hiçbir zaman unutulmayan bir tarz sergilediğidir. Bu tarz, bizlere yaşayarak öğrendiklerini kültüründe saklayıp yeni kuşaklara aktarma yeteneğine bağlı olan nine ve dedelerimiz sayesinde ulaşmaktadır. Ancak hangi toplum olursa olsun bu husus, kısa bir zaman dilimi içinde oluşmadığından, doğum yoluyla geçen bir kalıt gibi bizleri de etkisi altına almıştır. Dededen, atadan gelen bu etki, yaşayan insanların duygu, düşünce ve yaşantılarıyla şekillenmekte, zaman içerisinde az da olsa değişerek devam etmektedir. Aynı amaç doğrultusunda yıllarca gerek etnik gerekse bölgesel ifadelerin yaygınlığı coğrafi tesir sonucunda devletler gibi dilleri de parçalamıştır.

¹⁸ http://www.historicalsense.com/Archive/Fener64_1.htm,27.06.2008

¹⁹ http://www.mevsimsiz.net/kose_yazi.php?cy=194, 28.06.2008

²⁰ http://www.teori.org/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=173, 26.06.2008

Bugünkü uygarlığın, uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrayıp derlediğimiz “bilinçaltına dayalı etnik küfürler” geçmiş zamanlardaki tarihi, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel olayların göz önünde bulundurulmasıyla oluşturulmuştur. Günlük hayatta kullanılan fakat kitaplarda bulamadığımız etnik küfürleri ancak öğrencilerimizden derleme yoluyla tespit edebildik. Gerek ağızlarla ilgili derlenmiş metinlerde gerekse bölgeleri anlatan kaynaklarda bulamadığımız etnik küfürler buna rağmen günlük hayatta kullanım sıklığı göstermektedir. Daha geniş bir çalışmayla daha fazla ve farklı etnik küfürler tespit edilebilecektir. Çalışmaya en iyi şekilde hizmet edebilmesi için hangi ilde hangi etnik küfürlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespitimiz sonucunda her ilde kullanılan etnik küfürlerin o ilin tarihi geçmişini belgeler nitelik taşıdığı görülmüştür. Savaş dönemlerinde her bölgenin farklı devletlerin istilasına uğramasının yanında, bazen farklı bölgeler de aynı devletlerin istilasına uğramış, onların eziyetlerine maruz kalmıştır. Bu yüzden her bölgede hatta şehirde farklı etnik küfürler karşımıza çıkmaktadır. Aynı ayrı bölgelerden derlemiş olduğumuz bu etnik küfürler, derlendiği bölgeye göre birtakım farklılıklar göstermektedir.

70’li yıllardan başlayarak günümüze kadar çıkış gibi gelişen “Ermeni terörü” ile Osmanlı İmparatorluğu’ndaki “Ermeni Sorunu”, Batı’daki akademik çevrelerin, ister istemez, gündemine girmiştir. Altmış aşkın senedir Ermeni asıllı ‘bilim adamları’ büyük bir azim ve ısrarla Doğu Anadolu’nun Ermenilerin hakiki anayurdu olduğunu, Türklerin bu bölgeyi esas sahiplerinden zorla aldıklarını ve sistematik katliamlarla onları buralardan kovmaya çalıştıklarını savunmuşlardır. 1915’te ise planlı bir soykırım uygulandığı yolunda iddialarda bulunmaktadırlar.²¹

Yüzyıllardır “Korkunç Türk” peşin hükmüyle Türk insanını ve onun tarihteki yerini değerlendirmeye alışmış bir çevrede Ermeni suçlamaları kolaylıkla yayılarak Batı kamuoyunda Ermeni terörizmini meşrulaştırmış, hatta bir ölçüde onu cesaretlendirerek “ahlaki” bir boyut kazanmıştır. Bazı Ermeni aydınları ise, Türklerin Ermeni cemaatini baskı altında tuttuklarını ve Kıbrıs’ta Türk mezaliminin bugün de devam ettiğini savunabilecek kadar ileri gitmişlerdir.²²

Öte yandan, Türk aydını ise susmayı, tarihi ve güncel polemiklerin dışında kalmayı yeğlemek üzereydi. Ancak, söz konusu sessizliğin Türkiye’ye nelere mal olabileceğinin anlaşılması üzerine değerli eserler gün yüzüne çıkmaya başlamıştır ve daha niceleri de çıkacaktır.²³

Tarih bilimi ile siyaset birbirlerinden ayrı uğraş alanlarıdır. Biri ötekinin hizmetinde bir araç olarak kullanılma yoluna gidilince, söz konusu gayretlerin kısa ömürlü olacağı açıktır. Yalanlar ne kadar derine yerleşmiş ve

²¹ Mim Kemal Öke, *Yüzyılın Kan Davası Ermeni Sorunu 1914-1927*, İstanbul: Aksoy Yay., 2001, s.5.

²² Öke, *a.g.e.*, s.5.

²³ Öke, *a.g.e.*, s.5.

ne kadar dal-budak salmış olurlarsa olsunlar, er veya geç gerçek anlaşılacaktır.²⁴ Nitekim 19. yüzyıldan sonra Ermeni ve Rus işgaline uğrayan Kars bölgesinde söylenen “etnik küfürler” özellikle Ermeniler üzerinde yoğunlaşmıştır. Ermeni zulmünün üstünden yıllar geçmesine rağmen bu söylemlerin devam ediyor olması toplumsal belleğin ön plana çıktığı bu aşamada bölge halkının, geçmişi ve uğradığı haksızlığı unutmadığını ve tepki anlamında bu tür söylemler kullandığını göstermektedir. Kimi zaman bilinçli, kimi zaman bilinçsizce söylenen bu küfürler halk ağzında çoklukla kullanılmaktadır. Söz konusu ettiğimiz etnik küfürlerden en çok kullanılanlar ise şunlardır: “Ermeni, Ermeni balası, Ermeni çocuğu, Ermeni damarlı, Ermeni dölü, Ermeni ineği, Ermeni gelini, Ermeni sıpası, Rus balası, Rus dölü, Rus saldatı, Rus tohumu, Sarı Malakan vb.”

Etnik küfüre en çok rastladığımız bölge “Kars” olması dolayısıyla önceliği bu bölgemizden derlediğimiz ifadelerle vermiş bulunuyoruz. “Ermeni dölü, Ermeninin doğurduğu, Ermeninin kızı, Ermeninin oğlu, Rum, Rum evladı, Rum kırması, Rum soyu, Rum torunu, Rum veledi” gibi etnik küfürleri derlediğimiz Trabzon bölgesi ise bu anlamda ikinci sırada yer almaktadır.

Edebiyattan hukuki alana geçiş ve siyasi çekişmelerden din savaşlarına atlama tarihte kargaşanın başladığı noktalar arasında yer almaktadır.²⁵Kökeni Farsça olan ve çok eskilerden beri dilimizde kullanılan “gavur”²⁶ sözcüğü, dinsiz, Müslüman olmayan ve Türk olmayan kişilere hitaben söylenen bir sözcüktür. Aynı zamanda merhametsiz, acımasız anlamları da vardır. Özellikle Erzurum bölgesinde kullanılan etnik küfürlerde bu sözcükle kurulmuş söylemlere rastlamaktayız: “gavurun kızı, gavurun oğlu, gavurun tohumu” gibi.

Genel anlamda, Türkiye genelinde etnik küfürlerin Ermenilere yönelik olduğunu yinelerken, bazı ifadelerdeki benzerliğin çokluğu da aynı nispette gözlerden kaçmamaktadır. “Ermeni dölü” Adıyaman, Kars, Kütahya, Şanlıurfa, Trabzon, Van illerinde söylenen ortak etnik küfürlerdendir. Yine “Ermeni tohumu” Adana, Aksaray, Ardahan, Elazığ, Erzurum, Giresun, Hakkari, Iğdır, Kars, Kayseri, Kırşehir, Manisa gibi Türkiye’nin çeşitli illerinde söylenmektedir. Ortak olan etnik küfürlerin söylenmiş olduğu illerimize baktığımızda çoğunun Doğu ve Güneydoğu bölgesinde bulunduğunu görmekteyiz. Ermenilerin bu bölgedeki Türk halkına zulüm, işkence ve katliam yaptığı tarihi kaynaklarda ortaya konmaktadır.

Etnik küfürlerin bazıları genel olarak tüm bölgelerde kullanıldığı gibi bazıları da sadece belirli bölgelerde kullanılmaktadır. Kurtuluş savaşı yıllarında Fransızların işgaline uğrayan güney bölgelerimizde Fransızlar üzerinden söylenen çeşitli etnik küfürler ortaya çıkmıştır. “Fransız bozması, Fransız çocuğu, Fransız dölü, Fransız tohumu, Fransız tüccarı, Fransız uşağı,

²⁴ Öke, *a.g.e.*, s.6

²⁵ Roger Garaudy, *Siyonizm Dosyası* (çev.Nezih Uzel), İstanbul: Pınar Yay., 1983, s.21.

²⁶ <http://www.tdk.gov.tr/TR/sozbul,15.07.2008>

Fransız yavrusu, Fransız'dan türeme" gibi etnik küfürler özellikle Gaziantep, Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş illerimizde karşımıza çıkmaktadır.

Batı bölgelerinde söylenen etnik küfürlere baktığımızda ise Yunanlılara yönelik ifadeler rastlamaktayız. "Yunan asması, Yunan bozması, Yunan cavuru, Yunan gavuru, Yunan çocuğu, Yunan dölü, Yunan gavurunun dölü, Yunan ib.nesi, Yunan inadı, Yunan iti, Yunan kanı, Yunan kırması, Yunan oğlu Yunan, Yunan soyu, Yunan tohumu, Yunanın çıkardığı" gibi. Etnik ifadeler içeren bu küfürlere İzmir, Aydın, Uşak, Kütahya, Muğla, Niğde, Adana, Afyon, Edirne, Aksaray, Manisa ve Konya gibi ege veya güneye yakın illerimizde rastlamaktayız.

Etnik küfürlerde dikkat çeken bir diğer husus küfür eden kişilerin küfür ettikleri kişileri sadece o millete değil o milletin bazı hayvanlarına da benzetmeleridir. Örneğin "Alaman iti, Alman köpeği, Yunan iti, Amerikan köpeği gibi". Yırtıcı ve saldırgan bir hayvan olan köpek bu etnik küfürlerin bir parçası olmuştur.

İğdir ve Kars'ta yaşayan Azeri halkının söylediği ve diğer bölgelerde pek kullanılmayan "yezid, yezid oğlu yezid" gibi etnik küfürler de vardır. Yöre halkının unutamadığı ve nesilden nesile aktarmış olduğu bu ifadeler ise hiç şüphesiz "Kerbela" olayı kaynaklık etmektedir.

Etnik küfürlerde, küfürleri söyleyen kişi söylediği kişiyi bazen karakter olarak, bazen fiziksel olarak, bazen de güç bakımından eskiden savaş ve zulüm gördüğü milletlere benzetmektedir. Örneğin; Kars'ta söylenen "Ermeni damarlı" etnik küfürü, söylenen kişinin inatçı olma özelliğini ortaya koymaktadır. "Ermeni suratlı, Sarı malakan, Yunan inadı, Kıbrıs eşeği, Rus ayısı, Hollanda ineği, Fransız tüccarı" gibi etnik küfürlerde de görüldüğü gibi çeşitli açılardan benzetmeler yapılmaktadır. Fakat bu benzetmelerde sadece yabancı toplumlar üzerinden söylenen etnik küfürler yoktur. Bazı yörelerin güçlü veya farklı özellikleri olan hayvan benzetmeleri de vardır.

Bu etnik küfürlerin yanında sadece bir ilimizde söylenen ifadeler de mevcuttur. Merzifon yöresinde söylenen "kalleş İngiliz", Osmaniye'de söylenen "Fransız tüccarı", Gaziantep'te söylenen "Alaman iti" bunlara örnektir.

Tespitimiz sonucunda her ilde kullanılan etnik küfürlerin o ilin tarihi geçmişini belgeler nitelik taşıdığı görülmüştür. Bu durum bize, yakın ve uzak komşu ülkeleriyle olan ilişkilerimiz hakkında genel bir bilgi kazandırmıştır.

Toplumlar "milli" tarihlerine yer vermeyi, ders kitaplarından başka, uluslara karşı kullandıkları düşmanlık ifadeleri ile de göstermişlerdir. Bu durum güçlü bir kültür zemininin bilinçaltında oluşmasını hızlandırmıştır. Ancak söz konusu ettiğimiz milletlere yönelik ifadelerin dışında Amerikalılara, İtalyanlara; hatta Japon ve Çinlilere yönelik söylenen etnik küfürlere de rastlanılmıştır. Ancak derleme sonucu elde edilen rakamlar değerlendirildiğinde bu milletlere ait ifadelerin diğerlerine göre daha az bir nicelik taşıdığı görülmektedir. Bunların en önemlisinin etnik bakımdan tamamıyla

kendilerinden farklı olan komşularıyla yaşadıkları çatışmalardan kaynaklandığı görülmüştür. Bu açıdan derlediğimiz ifadeleri, resmi ideolojinin genç kuşaklara aktarılma süreci olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımlamanın gerisinde, kişinin geçmişten getirdiği kızgınlıklarının birikimi olduğu görülmüştür.

Bu da göstermektedir ki bir dil, o dili konuşanların kendine özgü kültürünü, tarihini ve karakterini yansıtmaktadır.²⁷ Bu yansıtım derlediğimiz ifadeler yardımıyla ispatlanmaya çalışılmıştır. Nitekim atalarımız bu ifadeleri kullanmamış olsalardı, toplumun neler yaşadığını, neler çektiğini öğretemeyecek, gelecek kuşaklara toplumsal bir bellek ve miras bırakamayacaklardı. Geçmişini öğrenmek isteyen Türk halkı için bu ifadeler dikkate alınmalıdır. Bu şekilde toplumlar sosyo-kültürel yaşamlarına yabancı kalmayacaklardır.

İllere göre derlenen etnik küfürler(en fazla- en az)

KARS	47
TRABZON	29
ERZURUM	14
VAN	14
ADANA	11
IĞDIR	9
İZMİR	9
KÜTAHYA	8
MARDİN	7
ADIYAMAN	7
AYDIN	7
KAYSERİ	7
DİYARBAKIR	6
GAZİANTEP	6
GİRESUN	6
HATAY	5
OSMANİYE	5
ŞANLIURFA	5
MALATYA	4
MANİSA	4
AFYON	3
AĞRI	3
AKSARAY	3
ANTALYA	3
BİNGÖL	3

²⁷ http://www.historicalsense.com/Archive/Fener64_1.htm,27.06.2008

ELAZIĞ	3
KAHRAMANMARAŞ	3
KIRŞEHİR	3
RİZE	3
YOZGAT	3
ARDAHAN	2
EDİRNE	2
HAKKARİ	2
KONYA	2
MUĞLA	2
ARTVİN	1
BALIKESİR	1
İSTANBUL/SARIYER	1
MERSİN	1
(MERZİFON	1)
NEVŞEHİR	1
NİĞDE	1
ORDU	1
SAMSUN	1
UŞAK	1
ZONGULDAK	1
Genel Toplam	263

ADANA	Ermeni	1
	Ermeni Gözlü	1
	Ermeni P.Çi	1
	Ermeni Soyu	1
	Ermeni Tohumu	1
	Ermeninin Çıkardığı	1
	Pis Makaryos	1
	Rum Tohumu	1
	Urum Dölü	1
	Yunan Gavuru	1
	Yunan İti	1
Toplam ADANA		11
ADİYAMAN	Ermeni Çocuğu	1
	Ermeni Dölü	1
	Hain Ermeni	1
	Nemrut Kalbi	1
	Nemrut Surathı	1
	Nemrut'un Kızı	1

Bilinçaltına Dayalı Etnik Küfürler

	Rum Kızı	1
Toplam ADIYAMAN		7
AFYON	Gavurun Dölü	1
	Yunan Soyu	1
	Yunan Tohumu	1
Toplam AFYON		3
AĞRI	Ermeni	1
	Rus Tohumu	1
	Yezidin Balası	1
Toplam AĞRI		3
AKSARAY	Ermeni Tohumu	1
	Rum Tohumu	1
	Yunan Tohumu	1
Toplam AKSARAY		3
ANTALYA	Cavır	1
	Cavırın Dölü	1
	Cavırın Eniği	1
Toplam ANTALYA		3
ARDAHAN	Ermeni Tohumu	1
	Gürcü Oğlu Gürcü	1
Toplam ARDAHAN		2
ARTVİN	Ermeni'nin P.Çi	1
Toplam ARTVİN		1
AYDIN	Moskof	1
	Moskof Rus	1
	Rus Komunisti	1
	Yunan Bozması	1
	Yunan Dölü	1
	Yunan Tohumu	1
	Yunanın Çıkardığı	1
Toplam AYDIN		7
BALIKESİR	Rum Bozması	1
Toplam BALIKESİR		1
BİNGÖL	Alman Domuzu	1
	Moskof	1
	Rus Tohumu	1
Toplam BİNGÖL		3
DİYARBAKIR	Ermeni	1
	Ermeni Dönmesi	1
	Gavur	1
	Gavurun Dölü	1
	Rus	1
	Yezid	1

Toplam DİYARBAKIR		6
EDİRNE	Arnavut Tohumu	1
	Yunan İ.İnesi	1
Toplam EDİRNE		2
ELAZIĞ	Ermeni Dıĝası	1
	Ermeni Tohumu	1
	Rum Askeri	1
Toplam ELAZIĞ		3
ERZURUM	Ermeni	1
	Ermeni Oğlu Ermeni	1
	Ermeni Tohumu	1
	Gavurun Kızı	1
	Gavurun Oğlu	1
	Gavurun Tohumu	1
	Kızıl Rus	1
	Moskof	1
	Rus	1
	Rus Ayısı	1
	Rus Bardeli	1
	Rus Dölü	1
	Rus Tohumu	1
	Yahudi Çocuğu	1
Toplam ERZURUM		14
GAZİANTEP	Alaman İti	1
	Amerikan Dölü	1
	Fransız Bozması	1
	Fransız Dölü	1
	Fransız Uşadı	1
	Fransız'dan Türeme	1
Toplam GAZİANTEP		6
GİRESUN	Ermeni	1
	Ermeni Çocuğu	1
	Ermeni Tohumu	1
	Ermeninin Çocuğu	1
	Moskof	1
	Rum Tohumu	1
Toplam GİRESUN		6
HAKKARİ	Ermeni Tohumu	1
	Rus Balası	1
Toplam HAKKARİ		2
HATAY	Fransız Tohumu	1
	İngiliz Domuzu	1
	İngiliz Torunu	1

Bilinçaltına Dayalı Etnik Küfürler

	Kıbrıs Eşeği	1
	Konstantin'in Dölü	1
Toplam HATAY		5
İĞDIR	Elin Gavuru	1
	Ermeni İti	1
	Ermeni Sıpası	1
	Ermeni Tohumu	1
	Nahçıvan Kahpesi	1
	Rus Bozması	1
	Rus Yosması	1
	Yerevanlı	1
	Yezid Oğlu Yezid	1
Toplam İĞDIR		9
İSTANBUL/SARIYER	Bulgar P.Çi	1
Toplam İSTANBUL/SARIYER		1
İZMİR	İtalyan P.Çi	1
	Rum Dölü	1
	Yunan Asması	1
	Yunan Dölü	1
	Yunan Gâvurunun Dölü	1
	Yunan İnadı	1
	Yunan Kanı	1
	Yunan Kırması	1
	Yunan Oğlu Yunan	1
Toplam İZMİR		9
KAHRAMANMARAŞ	Amerikan Köpeği	1
	Fransız Çocuğu	1
	İngiliz Veledi	1
Toplam KAHRAMANMARAŞ		3
KARS	Alaman İti	1
	Boz Ermeni	1
	Çin Askeri	1
	Ermeni	1
	Ermeni Balası	1
	Ermeni Bebeği	1
	Ermeni Bozması	1
	Ermeni Çocuğu	1
	Ermeni Çocuğu Ermeni	1
	Ermeni Damarlı	1
	Ermeni Dığası	1
	Ermeni Dölü	1
	Ermeni Eniği	1
	Ermeni Evladı	1

	Ermeni Gedesi	1
	Ermeni Gelini	1
	Ermeni Hakçığı (Karısı)	1
	Ermeni Kancığı	1
	Ermeni Kırması	1
	Ermeni Malakanı	1
	Ermeni Oğlu	1
	Ermeni P.Çi(Biçi)	1
	Ermeni Sıpası	1
	Ermeni Suratlı	1
	Ermeni Tohumu	1
	Ermeni Türemesi	1
	Ermeni Uşığı	1
	Ermeniden Türeme	1
	Ermeninin Belinden Gelen	1
	Ermeninin Tohumu	1
	Ermeninin Türettiğı	1
	Malakan	1
	Malakan Çocuğu	1
	Moskof	1
	Rus Balası	1
	Rus Bitmesi	1
	Rus Dölü	1
	Rus Saldatı	1
	Rus Tohumu	1
	Rustan Gelme	1
	Sarı Gâvur(Rus)	1
	Sarı Malakan	1
	Soysuz Ermeni	1
	Yahudi Çocuğu	1
	Yahudi Dönmesi	1
	Yahudi Eniğı	1
	Yezid	1
Toplam KARS		47
KAYSERİ	Ermeni Südüğü	1
	Ermeni Tohumu	1
	Ermeninin Sıpası	1
	Gâvur Südüğü	1
	Urus	1
	Urusun Emzirdiğı	1
	Yezidin Oğlu	1
Toplam KAYSERİ		7
KIRŞEHİR	Ermeni Tohumu	1

Bilinçaltına Dayalı Etnik Küfürler

	Yahudi Dölu	1
	Yahudinin Sıpası	1
Toplam KIRŞEHİR		3
KONYA	Yunan Tohumu	1
	Yunanın Kunnadı	1
Toplam KONYA		2
KÜTAHYA	Bulgar Dölu	1
	Bulgar Gâvuru	1
	Bulgar Tohumu	1
	Ermeni Dölu	1
	Gır Gâvur	1
	Yahudi Kılıklı	1
	Yunan Çocuğu	1
	Yunan Gâvuru	1
Toplam KÜTAHYA		8
MALATYA	Gâvur Dölu	1
	Gâvur Evladı	1
	Gâvur Kenef	1
	Gâvur P.Çi	1
Toplam MALATYA		4
MANİSA	Çin Askeri	1
	Ermeni Tohumu	1
	İngiliz Bozması	1
	Yunan Tohumu	1
Toplam MANİSA		4
MARDİN	Ermeni Asıllı	1
	Ermeni Çocuğu	1
	Ermeni Keşiş	1
	Ermeni Kılıklı	1
	Münafık	1
	Yahudi	1
	Yezidi	1
Toplam MARDİN		7
MERSİN	Ermeni Çufutu	1
Toplam MERSİN		1
MERZİFON	Kalleş İngiliz	1
Toplam MERZİFON		1
MUĞLA	Rum Tohumu	1
	Yunan Dölu	1
Toplam MUĞLA		2
NEVŞEHİR	Rum Tohumu	1
Toplam NEVŞEHİR		1
NİĞDE	Yunan Dölu	1

Toplam NIĞDE		1
ORDU	Ermeni Kılıklı	1
Toplam ORDU		1
OSMANİYE	Fransız Tüccarı	1
	Fransız Yavrusu	1
	Gâvur Hörtük	1
	Gâvur Südüğü	1
	İngiliz Çocuğu	1
Toplam OSMANİYE		5
RİZE	Curum	1
	Moskof	1
	Moskof Çocuğu	1
Toplam RİZE		3
SAMSUN	Kâfir Dölü	1
Toplam SAMSUN		1
ŞANLIURFA	Alman Köpeği	1
	Ermeni Dölü	1
	Ermeni Gelini	1
	Hollanda İneği	1
	Sarı Yahudi	1
Toplam ŞANLIURFA		5
TRABZON	Dinsiz Rum	1
	Ermeni	1
	Ermeni Dölü	1
	Ermeni Gâvuru	1
	Ermeninin Doğurduğu	1
	Ermeninin Eniği	1
	Ermeninin Kızı	1
	Ermeninin Oğlu	1
	Ermeninin Uşadı	1
	Rum	1
	Rum Evladı	1
	Rum Kırması	1
	Rum Oğlu	1
	Rum P.Çi	1
	Rum Soyu	1
	Rum Sükilesi	1
	Rum Torunu	1
	Rum Uşadı	1
	Rum Veledi	1
	Rum Yavrusu	1
	Rus P.Çi	1
	Uris Tohumu	1

Bilinçaltına Dayalı Etnik Küfürler

	Urum	1
	Urum Tohumu	1
	Urum Uşağı	1
	Urumun Doğurduğu	1
	Urumun Uşağı	1
	Urusun Eniği	1
	Urusun Kızı	1
Toplam TRABZON		29
UŞAK	Yunan Cavuru	1
Toplam UŞAK		1
VAN	Ermeni	1
	Ermeni Dığası	1
	Ermeni Dölü	1
	Ermeni Oğlu Ermeni	1
	İranlı	1
	Rum Kızı	1
	Rus Dölü	1
	Rus Eniği	1
	Rus Evladı	1
	Rus Tohumu	1
	Yahudi	1
	Yahudi Dölü	1
	Yahudi Oğlu Yahudi	1
	Yahudinin Oğlu	1
Toplam VAN		14
YOZGAT	Gâvurun Çocuğu	1
	Gâvurun Dölü	1
	Gâvurun Karaltısı	1
Toplam YOZGAT		3
ZONGULDAK	Rumun Kızı	1
Toplam ZONGULDAK		1
Genel Toplam		263

KAYNAKÇA

ADLER Alfred, *İnsanı Tanıma Sanatı* (çev.Kamuran Şipal), İstanbul: Say Yay., 1997

ALTUN Hilal Oytun, "Hakaret Anlamı Olmayan Kelimelerin Hakaret Amaçlı Kullanımı", *Acta Turcica: Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Online Thematic Journal of Turkic Studies*, 1, 2/1, Temmuz 2009, s. 1-16.

- ATEŞ Toktamış, *Osmanlı Toplumunun Siyasal Yapısı*, Ümit Yay.,(3.Baskı), Ankara 1996
- BAŞKAN Özcan, *Bildirişim (İnsan-Dili ve Ötesi)*, İstanbul: Multilingual Yay., 2003
- BOZKURT Veysel, *Değişen Dünyada Sosyoloji (Temeller/ Kavramlar/ Kuramlar)*, Bursa: Ekin Yay., 2009
- COLE Stephen, *Sosyolojik Düşünme Yöntemi* (çev.Bekir Demirkol), Ankara: Vadi Yay., 1999.
- GARAUDY Roger, *Siyonizm Dosyası* (çev.Nezih Uzel), İstanbul: Pınar Yay., 1983
- GÖRKEM İsmail, *Halk Hikâyeleri Araştırmaları*, Ankara 2000
- GÜRÜN Kamuran, *Türkler ve Türk Devletleri Tarihi*, Ankara: Bilgi Yay., 1984.
- ÖKE Mim Kemal, *Yüzyılın Kan Davası Ermeni Sorunu 1914-1927*, İstanbul: Aksoy Yay., 2001.
- SEVER Mustafa, "Toplumsal Bellek ve Geleneksel Eylem Bağlamında Bir Sözel Tarih Metninin Değerlendirilmesi", *Millî Folklor*, 2008, XX/77, s.61-68.
- TÜRKDOĞAN Orhan, *Osmanlıdan Günümüze Türk Toplum Yapısı*, İstanbul: Çamlıca Yay., 2004.
- YÜCEL Yaşar-Ali Sevim, *Türkiye Tarihi I*, Türk Tarih Kurumu Yay.,Ankara 1995.
- http://www.teori.org/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=173, 26.06.2008
- http://www.historicalsense.com/Archive/Fener64_1.htm, 27.06.2008
- http://www.mevsimsiz.net/kose_yazi.php?cy=194, 28.06.2008
- <http://www.tdk.gov.tr/TR/sozbul>, 15.07.2008
- <http://tdkterim.gov.tr/bts/>,04.10.2011
- <http://sedefinkalemi.blogspot.com>,03 Temmuz 2008